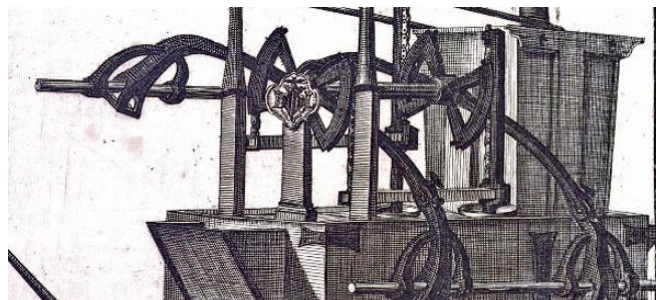

L'oblidat i enginyós artiller Arboreda

El valencià participà en campanyes bèl·liques del XVIII i inventà una màquina contra incendis

Francesc J. Hernández | 11.07.2020 | 19:07

La «xeringa grandota». L'artiller valencià Antonio Arboreda, que va participar en diverses campanyes bèl·liques al llarg del segle XVIII, inventà una màquina per combatre els incendis a València emprada un segle.

L'oblidat i enginyós artiller Arboreda

Antonio Arboreda va nèixer a València cap al 1720. Ingressà en el Regiment de Reial Artilleria d'Espanya, que havia sigut fundat per Felip V el 1710, probablement en el Primer Batalló, que tenia la caserna a la nostra ciutat. De molt jove ja va mostrar el seu valor i enginy en les campanyes d'Itàlia dels anys 1743 i 1744. Així va destacar en la construcció de dos ponts perquè avançaren les tropes sobre el riu Agenç, en el setge de Niça, i en la campanya de la muntanya Faiola, abans dels esdeveniments de Veletri de 1744, on, per encàrrec del comte Mariani, comandant general de l'artilleria espanyola, habilità quinze canyons, dos morters i una «simple màquina» dirigida per ell. No sabem què era aquesta màquina, però probablement un fruit del seu enginy que quedaria acreditat, deu anys després, amb la construcció a València d'una «Maquina Hydraulica» per apagar els incendis. Sabem que, en 1761, Arboreda també va encapçalar una parada d'artilleria davant del rei Carles III.

Els incendis eren un greu problema a la nostra ciutat. El foc havia acabat amb les cases capitulars de l'Ajuntament (febrer de 1586), per la qual cosa es traslladaren els presos a Sant Narcís (on ara són els grups parlamentaris de Les Corts). Les esglésies també havien sigut afectades pels incendis, com ara Sant Joan del Mercat (1362) i Sant Valeri (1415). També es cremà l'altar de la Seu (1415) i el penell i l'enfustat del seu cimbori (1437), la qual cosa determinà que els focs commemoratius (per exemple, del **9 d'Octubre**) es traslladaren al Micalet. També es cremà Santa Catalina (març de 1584), incendi del qual se salvà miraculosament el seu capellà, Joan Martí Cordero, segons un relat autobiogràfic inèdit i un escrit seu de 1586. Patiren també els efectes del foc l'altar de Sant Domènec (1662) i el convent de monges de Peu de la Creu (1619). També es cremà l'hospital (gener de 1545); hi moriren 30 malalts. Així mateix hi hagueren grans incendis a les cases de la fusteria del mercat (1447), que un escrit del notari Berenguer Cardona (recuperat per Rodrigo Pertegàs i J. V. Escartí) va descriure així: «...e cremà's tota a la una e a l'altra part [...] al cantó de la Porta Nova e tro al cantó del carrer que va a la Mercé, per casa d'en Bayona, e tot lo Trench per la mitat de la Pelleria tro a la Carneceria. Fon una fort spavantable nit. Déu, per sa mercé, nos guart de altre semblant sinistri o major. Moriren-hi huyt persones e cremaren-se tots los mobles dels fusters e la major part dels altres». També es cremaren les carnisseries majors o noves (1545), el carrer del Trench (1586), vuit cases del carrer Nou (1666) o el carrer En Gil (1731), on moriren cinc persones. Fins i tot hi hagué un carrer i una placeta del Forn Cremat, prop del carrer de l'Arbre.

Abans de la màquina d'Arboreda, per lluitar contra el foc s'havien distribuït cànsters amb aigua, «porrons» i «xeringues». També hi havia marques en l'enllosat d'aquelles pedres que permetien un accés ràpid a les séquies subterrànies, però tot això era ineficaç davant l'alçada dels edificis i els materials acumulats: «particularmente en los Tintes, Hornos, Pajares, y Casas, donde ay repuestos de cañamo, lino, madera, leña, y otros materiales, en que facilmente se prende, por fiarse las luces, y lumbré à muchachos, y gente poco advertida, ò por entrar con Pipas de tabaco encendidas donde están dichos Generos, lo que es muy culpable en los Dueños de las mismas casas, por no precaver estos **accidentes**», com es llig en la «Instrucción y Método...» de la màquina hidràulica d'Arboreda.

De màquines hidràuliques, que permetien pressuritzar un roll d'aigua per apagar focs, se n'havien construït a Madrid, a Barcelona i a Aranjuez (per als «Reales Sitios»). En el cas de la nostra ciutat, probablement Arboreda proposà fer-ne una, el que fou aprovat per l'ajuntament, encapçalat pel corregidor Pedro Rebollar, en setembre de 1754. En menys d'un any, el tinent d'artilleria construï la màquina, que s'instal·là l'11 d'agost de 1755 en la caseta que servia de cotxera en la Casa Rectoral de la Universitat de València (a La Nau). El seu funcionament estava assignat al gremi de traginers, els membres del qual foren instruïts pel militar, encara que també havien d'acudir en cas d'incendi, avisats per les campanes,

manobres, fusters i picapedrers. També va deixar per escrit com havien de procedir per traslladar i fer-la servir, així com les funcions de neteja i manteniment que s'havien d'observar. La màquina es composava de 54 peces de bronze (incloent-hi un escut de la ciutat decoratiu), 96 peces de ferro, 13 peces de fusta i mànegues, ferramentes, etc. La màquina, que el poble anomenà «xeringa grandota», es provà satisfactòriament a la plaça de la Seu, on permeté llançar aigua a més de cinquanta brases d'alt. Estaria en funcionament fins al segle XIX, quan s'organitzaren els bombers que depenien de la Societat d'Assegurances Mútues de València i després de l'Ajuntament.

També la màquina havia de servir, segons la proposta de Manuel Fernández de Marmanillo Ramírez de la Piscina, alguatzil major de la Inquisició a València, per llançar aigua en la naumàquia que s'organitzà pel tercer centenari de la canonització de Sant Vicent Ferrer, en aquella mateixa època. Es va construir un dic de fusta al pont del Real, la qual cosa originà un llac; s'hi posaren quatre entaulats i un baluard, es construïren dues falses muntanyes: un Parnàs en la part nord (que amagava la màquina d'Arboreda) i un Vesubi; es disposà una il·luminació, s'interpretaren músiques i se simulà una batalla naval.

D'Antonio Arboreda sabem que participà, ja probablement amb el **grau** de capità, en l'Expedició contra Alger de juliol de 1775. El desembarcament de les tropes fou un fracàs. Moriren uns 5.000 soldats, quasi la tercera part del contingent. El foc de protecció ordenat per Arboreda frenà la càrrega de la cavalleria enemiga i permeté la retirada de dos batallons d'infanteria.

En 1781, el capità Arboreda, que servia a Barcelona, estigué implicat en un llarg procés, el «Pleyto de las Armas Falsas». Aquest plet fou degut a les denúncies que uns mestres armers catalans presentaren contra autoritats militars i d'artilleria per consentir la fabricació d'armes falses que s'havien de remetre a l'exèrcit d'ultramar, en connivència amb altres armers catalans. Se'n feren proves contradictòries i les diverses parts publicaren apologies de les seues posicions. També Arboreda, que tenia responsabilitats en la inspecció de les armes fabricades. Finalment, la sentència reial del consell de guerra, donada el 22 de maig de 1782, absolgué els acusats i condemnà els acusadors.

Després del plet d'armes, encara tenim una notícia més de la carrera militar d'Arboreda. Ja amb el grau de tinent coronel, participà en el setge de Gibraltar de 1782, el que fa pensar en més de quaranta anys servei a les armes. En el setge, Arboreda participà activament en la construcció de les línies de canons que havien d'hostigar la colònia britànica. Probablement participaria en les campanyes anteriors (1779), en les quals hagué de coincidir amb un altre il·lustre valencià, Gabriel Ciscar, que precisament acabaria els seus dies, cinquanta anys

després, exiliat a la Roca. Amb el Tractat de Versalles de 1783, Espanya aconseguí el domini de Menorca, però no el de Gibraltar. Arboreda mereixeria un record a la seua ciutat.

[Compartir en Facebook](#)

[Compartir en Twitter](#)

Más información

Dos modelos y un retrovisor.

Unidad y acuerdo por la València post-Covid 19.

Así fue la bronca entre Saray y Jordi Cruz después de la final de MasterChef 8: "¡Enano! ¡Playmóbil!".

Temas relacionados:

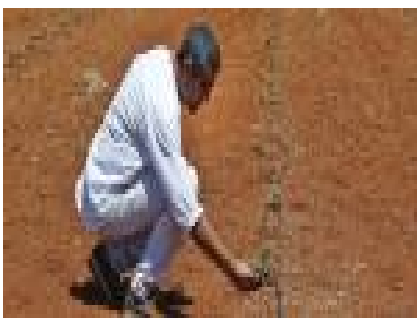
[Construcció](#)

[Incendi](#)

[Incendis](#)

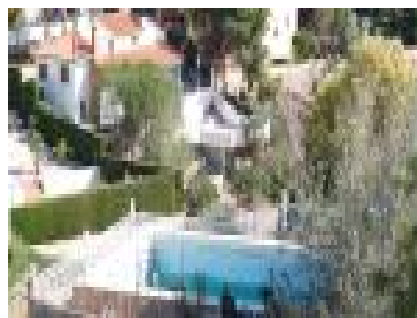
[Valencia](#)

Contenido para ti

El cultivo del cáñamo industrial ya echa raíces en la Ribera

[12-07-2020](#)

La compra de chalés tras el confinamiento agota en ocho semanas la oferta en Valencia

[11-07-2020](#)

La pandemia apuntilla a la "milla de oro"

[12-07-2020](#)

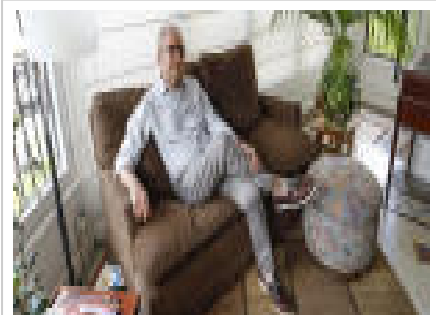
El Gobierno aparca el AVE privado hasta que haya una vacuna

[12-07-2020](#)

En busca de un nuevo contrato social

[12-07-2020](#)

Manuel Portaceli: "El sistema quiere perder la oportunidad de cambiar"

[12-07-2020](#)

C. Valenciana

València
El tiempo
Transportes en València
Tráfico en València
Cartelera de cine
Fallas
Servicios

Clasificados

tucasa.com
Neomotor Ocasión
Iberempleos
Cambalache

Especiales

Lotería Navidad
Lotería el Niño
Fórmula 1
MotoGP
Premios Cine
Calendario Laboral
Calendario Escolar
Programa de Fallas

Otras webs del Grupo Prensa Ibérica Media

Otras webs de Prensa Ibérica Media

Diari de Girona | Diario de Ibiza | Diario de Mallorca | Empordà | Faro de Vigo | Información | La Opinión A Coruña | La Opinión de Murcia | El Día | La Opinión de Zamora | La Provincia | La Nueva España | Levante-EMV | Región 7 | Superdeporte | The Adelaide Review | 97.7 La Radio | Euroresidentes | Lotería Navidad | Premios Cine | Prensa Ibérica 360 | Neomotor | Guapísimas | BuscandoRespuestas.com | Tendencias21

© Editorial Prensa Valenciana, S.A. Todos los derechos reservados.

[Aviso Legal](#) | [Política de Privacidad](#) | [Política de Cookies](#) | [Preferencias de privacidad](#)

